

У304.3
Б17

В. Д. БАЗИЛЕВИЧ

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ

Підручник

Третє видання

В. Д. БАЗИЛЕВИЧ

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ

Підручник

3-тє видання, перероблене і доповнене

*Затверджено
Міністерством освіти і науки України*

Київ

"ЗНАННЯ"

2014

УДК 339.166.5(075.8)
ББК 67.93я73

Б17

Автор — *В. Д. Базилевич*, член-кореспондент НАН України, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економічної теорії, декан економічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, заслужений діяч науки і техніки України

Затверджено Міністерством освіти і науки України (лист № 14/18.2-1059 від 16 травня 2005 р.)

Рецензенти:

В. І. Міщенко — доктор економічних наук, професор, директор Центру наукових досліджень Національного банку України;

В. М. Тарасевич — доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри політичної економії Національної металургійної академії України;

І. Ф. Радіонова — доктор економічних наук, професор кафедри макроекономіки та державного управління Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Базилевич В. Д.

Б17 Інтелектуальна власність : підручник /В.Д. Базилевич. —
3-тє вид., переробл. і доповн. — К.: Знання, 2014. — 671 с.
ISBN 978-617-07-0123-7

У підручнику викладено теоретичні і практичні основи інтелектуальної власності в обсязі, передбаченому навчальною програмою відповідного курсу аудиторних занять для студентів, які опановують професії менеджера, маркетолога, економіста, підприємця, з метою формування відповідних фахових компетенцій. Розглядаються основи розвитку раціоналізаторства і винахідництва, технічної творчості, охорони об'єктів інтелектуальної власності в Україні, порядок проведення патентних досліджень та оформлення заявок на винаходи, промислові зразки, товарні знаки і заяв на раціоналізаторські пропозиції. Висвітлюються питання правових відносин авторів, патентування винаходів за кордоном, патентна документація та міжнародна класифікація винаходів. Наводяться зразки оформлення правових документів на об'єкти інтелектуальної власності.

Для студентів вищих навчальних закладів економічних факультетів, інженерних спеціальностей, а також науковців і новаторів та всіх, хто цікавиться економікою, маркетинговою діяльністю або підприємництвом і бізнесом.

УДК 339.166.5(075.8)
ББК 67.93я73

© В.Д. Базилевич, 2006
© В.Д. Базилевич, зі змінами, 2014
© Видавництво “Знання”,
оформлення, 2014

ISBN 978-617-07-0123-7

ЗМІСТ

Вступ.....	7
Розділ 1. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ — ЕКОНОМІЧНА ОСНОВА ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	13
1.1. Теоретико-методологічні засади дослідження інтелектуальної діяльності.....	13
1.1.1. Сутність та характерні ознаки постіндустріального суспільства.....	13
1.1.2. Концепції інформаційного суспільства та інтелектуальної економіки (економіки знань).....	20
1.1.3. Інформація та знання як визначальні чинники постіндустріального розвитку.....	34
1.1.4. Види та результати інтелектуальної діяльності.....	50
Навчальний тренінг.....	58
1.2. Інтелектуальний капітал в умовах інформаційного суспільства.....	61
1.2.1. Сутність та специфіка інтелектуального капіталу	61
1.2.2. Структура інтелектуального капіталу.....	67
1.2.3. Методичні підходи до оцінювання інтелектуального капіталу.....	77
Навчальний тренінг.....	88

Розділ 2. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ ЯК ЕКОНОМІКО-ПРАВОВА КАТЕГОРІЯ.....	91
2.1. Еволюція теоретичних уявлень про зміст та структуру відносин власності.....	91
2.1.1. Зародження теорії власності в епоху стародавнього світу і середньовіччя.....	91
2.1.2. Еволюція теорії власності в XVII—XIX ст.....	95
2.1.3. Сучасна теорія власності.....	111
Навчальний тренінг.....	124
2.2. Сутність та структура інтелектуальної власності.....	129
2.2.1. Економіко-правовий зміст інтелектуальної власності.....	129
2.2.2. Структура інтелектуальної власності.....	149
2.2.3. Суперечності інтелектуальної власності.....	161
Навчальний тренінг.....	167
Розділ 3. СИСТЕМА ВІДНОСИН ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.....	171
3.1. Економіко-правові відносини щодо об'єктів патентного права.....	171
Навчальний тренінг.....	184
3.2. Засоби індивідуалізації учасників цивільного обігу, товарів і послуг як важлива складова інтелектуальної власності.....	187
Навчальний тренінг.....	208
3.3. Особливості формування та розвитку авторського і суміжних прав.....	211
3.3.1. Сутність та специфіка авторського права.....	211
3.3.2. Особливості формування та реалізації суміжних прав.....	236
Навчальний тренінг.....	242
3.4. Відносини щодо нетрадиційних об'єктів інтелектуальної власності.....	245
Навчальний тренінг.....	258
Розділ 4. ПЕРЕДУМОВИ ТА СТИМУЛИ РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ.....	261
4.1. Сутність і механізм комерціалізації інтелектуальної власності.....	261

4.1.1. Комерціалізація інтелектуальної власності як ключовий елемент сучасного науково-технологічного обміну.....	261
4.1.2. Ліцензійні угоди, їх структура та класифікація.....	270
4.1.3. Ціна ліцензії та методи її визначення.....	284
Навчальний тренінг.....	295
4.2. Формування та розвиток ринку об'єктів інтелектуальної власності.....	298
4.2.1. Сутність та структура ринку об'єктів інтелектуальної власності.....	298
4.2.2. Сегментація ринку об'єктів інтелектуальної власності.....	304
4.2.3. Сучасний стан та проблеми детінізації ринку об'єктів інтелектуальної власності.....	311
Навчальний тренінг.....	320
4.3. Вартісне оцінювання об'єктів інтелектуальної власності в ринковій економіці.....	323
4.3.1. Необхідність і специфіка вартісного оцінювання об'єктів інтелектуальної власності.....	323
4.3.2. Методичні підходи до оцінювання вартості об'єктів інтелектуальної власності.....	339
Навчальний тренінг	356
Розділ 5. ОХОРОНА ТА ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.....	359
5.1. Сутність та еволюція відносин у галузі охорони і захисту прав інтелектуальної власності.....	359
5.1.1. Необхідність охорони та захисту прав інтелектуальної власності.....	359
5.1.2. Генезис охорони та захисту прав інтелектуальної власності.....	369
Навчальний тренінг.....	374
5.2. Сучасна система охорони та захисту прав інтелектуальної власності.....	377
5.2.1. Охорона та захист авторського і суміжних прав.....	377
5.2.2. Охорона та захист прав на об'єкти промислової власності.....	392
5.2.3. Охорона та захист прав на засоби індивідуалізації учасників цивільного обігу, робіт і послуг.....	410
5.2.4. Охорона та захист прав на нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності.....	417
Навчальний тренінг.....	422

Розділ 6. РОЗВИТОК ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ.....	426
6.1. Інституційні засади функціонування інтелектуальної власності у світовій економіці.....	426
6.1.1. Формування глобального ринку прав на об'єкти інтелектуальної власності.....	426
6.1.2. Регулювання міжнародних відносин у сфері інтелектуальної власності.....	435
Навчальний тренінг.....	461
6.2. Міжнародне співробітництво у сфері інтелектуальної власності.....	464
6.2.1. Міжнародне співробітництво у сфері патентного права.....	464
6.2.2. Міжнародні аспекти охорони та захисту авторського і суміжних прав.....	481
Навчальний тренінг.....	488
6.3. Інтелектуальна власність в епоху Інтернету.....	492
Навчальний тренінг.....	510
Розділ 7. ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ.....	513
7.1. Сучасний стан та проблеми розвитку інтелектуальної власності в Україні.....	513
Навчальний тренінг.....	535
7.2. Роль та значення інтелектуальної власності у формуванні національної інноваційної системи	539
Навчальний тренінг.....	559
7.3. Стратегічні пріоритети розвитку інтелектуальної власності в Україні.....	562
Навчальний тренінг.....	576
Глосарій.....	578
Додатки.....	614